

17/4

Intresset i utrikespolitiken

För Aftontidningen har tydligen den amerikanske skribenten Pulestons påstående att "allianser varar så länge som de deltagande staterna har ömsesidigt intresse av dem" blivit en stor intellektuell upplevelse. Tidningen bygger ännu en ledare på satsen samtidigt som den, lustigt nog, fortfarande förklarar Atlantpakten av värde; om staternas politik bestäms av intresset och är helt oberoende av slutna avtal, kan rimligen själva paktens innehåll innebära någon som helst garanti. Likaså återopps den urgamla debatten om i vad mån ändrade förhållanden kan göra ett avtal ogiltigt (rebus sic stantibus) och Atlantpaktens stadgande om omprövning av paktens innehåll; man observerar inte att dessa principer och klausuler gäller en helt annan sak, nämligen det rättsliga innehållet i internationella avtal i allmänhet, respektive Atlantpakten i synnerhet.

Låt oss emellertid inte stanna vid dessa detaljblamager, utan ett ögonblick diskutera den citerade, gång efter annan aggressivt förkunnade huvudsatsen. Är den riktig? Sedan

urminnes tider har stater slutit allianser med varandra; de måste då ha utgått från att alliansen skall påverka handlandet, inte från att de skulle handla på alldeles samma sätt utan allians. Har de gjort så därför att mr Pulestons och Aftontidningens insikt varit okänd — markerar alltså paret Puleston—Aftontidningen en ny era i folkrätt och internationell politik?

Nej, så är det inte. Tanken att endast statsintresset bestämmer politiken är en av dessa naiviteter som sedan århundraden då och då sticker fram bland de mera nyanserade och reflekterade inläggen. Den är av samma typ som den utilitistiska tanken att varje människa handlar i sitt eget intresse eller den hos proseminarister vanliga snilleblixten att de styrande följer grundlagen bara så länge det passar dem. Och intet är lättare än att finna "belägg" för sådana upptäckter i den "historiska erfarenheten"; hur många alliansfördrag har inte ~~h~~utits därför att en av parterna vägrat uppfylla sina förpliktelser, hur många grundlagsbestämmelser

har inte kränkts därför att ett härskande parti — eller alla partier — funnit det tjänligt för sina syften att besluta i strid mot författningen?

Den enkla sanningen är naturligtvis att allmänna satsar av angiven art är oriktiga enligt vissa tolkningar, meningslösa enligt andra; de brukas numera därför endast av rena amatörer. Statsintresset är, exempelvis, intet fixt och bestämt, tvärtom diskuterar vi jämt och samt vad som ligger i landets intresse. I statsintresset ingår normalt, liksom i den enskilda människans intresse, så många faktorer att ordet lätt blir helt vilseledande. Är det inte i statens intresse, och i den enskildes, att hävda vissa moraliska synpunkter, att vinna aktning och förtroende genom ordhällighet, tolerans osv. — eller betyder statens intresse endast s. k. hänsynslös maktpolitik à la Hitler? Det är tillräckligt, att erinra om denna uppenbara problematik för att klargöra hur tvivelaktigt eller intetsägande den berörda satsen är.

Allianser, liksom grundlagar, blir inte alltid efterlevda — det är sant, ehuru inte en ny sanning. Men de spelar ändå en mycket stor roll. Man arbetar gemensamt enligt en allians, därmed stärks gemenskapen. Önskan att uppfylla sina förpliktelser uppfattas i kritiska situationer av många eller alla som ett av de motiv som bör beaktas (som ett moment i statsintresset, om man så vill), alldeles som önskan att efterleva grundlagen till en viss grad påverkar de styrandes verksamhet.

Allt detta är kanske litet för självklart för att dra fram ens i en polemik. Det komprometterande i att på en rad söka fastställa hur stater eller människor eller politiker handlar lär för de flesta läsare stå klart ändå.

Hör